

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Ras als duikelaar

M'charek, A.

Published in:
Lover : Tijdschrift over Feminisme, Cultuur en Wetenschap

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
M'charek, A. (2010). Ras als duikelaar. *Lover : Tijdschrift over Feminisme, Cultuur en Wetenschap*, 2010(juni), 32-34.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Ras als duikelaar

'Witte mensen zijn slimmer dan zwarte'. Een stelling ten tijde van de koloniale overheersing? Nee, een claim van prominente onderzoekers uit de eenentwintigste eeuw. Amade M'charek bekijkt deze twijfelachtige nieuwe pogingen om intelligentieverschillen aan zoiets als ras te koppelen.

AMADE M'CHAREK

illustratie LOTTE VAN DE WALLE

In *The Trouble with Harry*, een zwarte komedie van Alfred Hitchcock, bevinden we ons in een idyllisch dorpje bij Vermont. Harry is een lijk en meerdere personen denken zijn dood op hun geweten te hebben. Maar het echte probleem met Harry is dat het dode lichaam maar niet begraven wil blijven. Het duikt steeds weer opnieuw op, vraagt om nader (forensisch) onderzoek en zorgt voor problemen. In de Nederlandse context heeft ras veel gemeen met het lijk van Harry. Het is een ongemakkelijk onderwerp. Een residu uit het verleden dat soms aan de oppervlakte opduikt en dan weer snel (onder de aarde) wordt weggestopt. Ras is afwezig, maar ook alom aanwezig. Als ik met mensen over dit thema spreek dan is de onmiddellijke reactie: 'maar ras bestaat toch niet'. Als ik het wetenschappelijk onderzoek bekijk of de kranten erop nasla, dan zie ik echter een stijging in het gebruik en de (vermeende) relevantie van deze categorie. Ras is nog springlevend.

RUGGENGRAAT

Neem nou de kop van een nieuwsbericht op de website van de Universiteit van Amsterdam. Daar lezen we dat het 'onderzoek naar IQ van Afrikanen beneden de maat' is.¹ Maar wat is 'het IQ van Afrikanen'? Wat is sowieso 'een Afrikaan'? Een dergelijke uitspraak mobiliseert direct een hele geschiedenis. Niet alleen de geschiedenis van de IQ-test, de politiek die daarmee bedreven is en de kritiek op deze testen binnen de psychologie en daarbuiten, maar ook de geschiedenis van ras en racisme binnen de wetenschap. Door verder te lezen wordt duidelijk dat het werk van de gerenommeerde psycholoog Richard

Lynn over vermeende intelligentiever- schillen tussen zwarte en witte bevol- kingsgroepen, object van onderzoek is van een groep onderzoekers aan de UvA. Om een indruk te geven van Lynns stellingen: op zijn site stelt hij dat de lage IQ-score van zwarte mensen in de Sub-Sahara in vergelijking met de hogere score van de Afro-Amerikanen, verklaart kan worden door andere, voor 25% Caucasiaanse genen en een betere leefomgeving.²

controverse rondom de uitspraken van Nobelprijswinner en medeontdekker van de DNA-dubbele helix James Watson. Watson werd in oktober 2007 onderwerp van een internationale strijd toen hij in een interview met het *Sunday Times Magazine* aangaf dat hij somber was over de toekomst van Afrika, aangezien: 'all our social policies are based on the fact that their intelligence is the same as ours - whereas all the testing says not really'. Murray, Lynn, Watson en vele anderen

ZOekt en gij zult vinden

In dit licht is het onderzoek aan de UvA door psychologen Jelte Wicherts, Conor Dolana en Han van der Maas zowel wetenschappelijk als politiek van groot belang. Zij tonen aan dat er geen bewijs is voor de conclusies van Lynn. Lynn heeft volgens hen zijn IQ-data selectief gekozen door hoogscorende Afrikanen systematisch buiten beschouwing te laten.⁵ Die *samples* werden niet representatief geacht voor de Afrikanen die nu eenmaal lage IQ-scores hebben. Zoekt en gij zult vinden, zullen we maar zeggen.

Een ander punt van kritiek en reden waarom de resultaten van Lynn onbetrouwbaar zijn, is dat de IQ-scores van Afrikanen niet vergelijkbaar zijn met die van westerlingen. Een oude constatering, maar blijkbaar nog steeds belang- rijk om te herhalen. IQ-tests zijn immers *gemaakt* en niet een weergave van hersenfuncties. Zo moesten de eerste IQ- tests die in Frankrijk voor onderwijsdoel- einden ontwikkeld waren, bijgesteld en genivelleerd worden in de VS en Groot- Britannië omdat meisjes stelselmatig veel hoger scoorden dan jongens. Dat fenomeen kon geen kwestie van bio-

'ALS JONGETJES HOGER Zouden HEBBEN GESCOORD, ZOU DAT ZONDER TWIJFEL ALS EEN GEVAL VAN EVOLUTIONAIRE VOORSPRONG ZIJN OPGEVAT'

Lynn staat niet alleen in het wijzen op raciale verschillen in intelligentie. Zo ook de auteurs Richard Herrnstein en Charles Murray van het controversiële boek *The Bell Curve*, waarvan Lynns werk als het ware de ruggengraat vormt.³ Dit werk speelde dan weer een grote rol bij de meer recentelijk opgekomen

stellen zich luidruchtig op in deze kwestie en claimen dat de wetenschappelijke feiten voor zich spreken, maar dat ras en raciale verschillen in een taboesfeer verkeren. Wij hopen dat iedereen gelijk is maar 'people who have to deal with black employees find this not true', aldus Watson.⁴

'DE IQ-DATA ZIJN SELECTIEF GEKOZEN DOOR HOOGSCORENDE AFRIKANEN SYSTEMATISCH BUITEN BESCHOUWING TE LATEN'

logie zijn. Andersom, als jongetjes hoger hadden gescoord, zou dat zonder twijfel als een geval van evolutionaire voor-
sprong zijn opgevat. Hetzelfde zien we in het onderzoek naar
de Afrikaanse IQ-scores van Lynn. De IQ-test figureert daarin
niet als een technologie waarvan alles op af te dingen zou
zijn. Het wordt daarentegen genaturaliseerd en voorgesteld
als een één op één weergave van de biologische stand van
zaken in de hersenen. De verdienste van Wicherts en zijn col-
lega's is dat de test en de rest van het onderzoek van Lynn
gedenaturaliseerd zijn en object van onderzoek zijn gemaakt.
Wat hiermee zichtbaar wordt is dat de feiten niet voor zich
spreken, maar dat kennis een construct en deels een product
is van normatieve en politieke verschillen die we in de samen-
leving creëren.

OORVERDOVENDE STILTE

Een object dat in het onderzoek van Wicherts en zijn col-
lega's niet geïmpliciteerd wordt, is het concept van de
Afrikaan. Is dat een zinvolle categorie voor de psychologie
of de biologie? De hedendaagse genetica ontzenuwt haast
op dagelijkse basis het bestaan van duidelijk afgebakende
groepen, populaties en rassen. Niettemin zien we met de
opmars van diezelfde genetica, de gedragsgenetica en
neurowetenschappen, dat oude lijken uit de kast worden
getrokken en vermeende raciale (en ook sekse) verschil-
len worden geclaimd. Minstens net zo problematisch is de
oorverdovende stilte over (het gebruik van) ras in de Neder-
landse context. Temeer daar de rol die aan ras wordt toege-
kend groter wordt, bijvoorbeeld in de medische context en
het medisch onderzoek, in het criminalistisch en forensisch
onderzoek, maar ook in onderzoek naar identiteit en afkomst.
In een wereld waarin de biologie steeds dominantier wordt en
waarin het obsessieve onderscheid tussen 'wij' en 'zij', 'zelf'
en 'ander' hoogtij viert, kunnen we niet anders dan ons met
het thema ras inlaten.

Amade M'charek is als universitair hoofddocent verbonden aan
de afdeling Sociologie en Antropologie van de Universiteit van
Amsterdam. Haar huidige onderzoek richt zich op de relevantie
en irrelevantie van ras in forensische praktijken. M'charek leidt
ook een onderzoek naar de biologisering van de Nederlandse
identiteit in de genetica, genealogie en archeologie: 'Dutch-ness in
Genes and Genealogies'.

NOTEN

- 1 Gevonden op: www.uva.nl/onderzoek/index.cfm. Onderaan het artikel staan
verwijzingen naar de wetenschappelijke publicaties van de betreffende UvA
onderzoekers over de vermeende raciale verschillen in intelligentie.
- 2 De site: www.rlynn.co.uk. Zie ook Richard Lynn, 'Skin color and intelligence in
African Americans', *Population and Environment*, 2002 (23), pp. 365-375.
- 3 Richard J. Herrnstein & Charles A. Murray, *The Bell Curve: Intelligence and Class
Structure in American Life*, New York, 1994.
- 4 Charlotte Hunt-Grubbe, *Sunday Times Magazine*, 14 oktober 2007.
- 5 'Onderzoek naar IQ van Afrikanen ver beneden de maat', via [www.uva.nl/
onderzoek/index.cfm](http://www.uva.nl/onderzoek/index.cfm).